

10

Col·lecció poesia de paper

Jaume Pomar

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5101016940

849.515
POM

Poemes

Jaume Pomar

Col·lecció poesia de paper

10

Palma 1992

X-51-056346-4

© de l'edició: Caixa de Balears "Sa Nostra" i Universitat de les Illes Balears, 1992

© del text: Jaume Pomar, 1992

© de les il·lustracions: Jaume Falconer, 1992

Edició: Universitat de les Illes Balears

Servei de Publicacions.

Campus de la UIB.

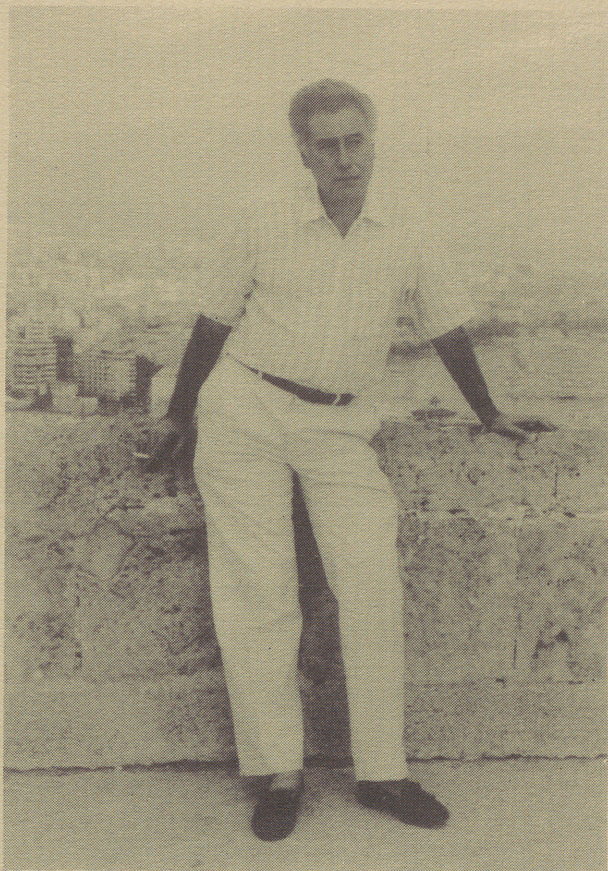
Cas Jai. Cra. de Valldemossa, km 7.5.

07071 Palma.

Disseny de la col·lecció: Jaume Falconer

Impressió: IMPRESRÀPID, C/ Barón Santa María del Sepulcro Palma.

DL: PM 11-1992

JAUME POMAR (Ciutat de Mallorca, 1934), es donà a conèixer com a poeta l'any 1967 amb la publicació de *Tota la ira dels justos*. És autor dels llibres: *Amb la mort, amorosament* (Premi Nacional Universitari de Poesia Catalana 1966, Palma, 1969), *Història Personal* (Premi Ciutat de Palma 1970, Palma, 1979), *Carisma del desert* (Premi Fra Miquel Colom d'Inca 1975, Palma, 1978), *Elegies* (Premi Ciutat d'Elx 1986, València, 1987), *Imatge de la por* (Premi Grandalla d'Andorra 1987, Barcelona 1988) i *Les quatre estacions* (Barcelona, 1991). Aquest any té prevista l'aparició de la seva poesia completa i també d'un recull inèdit: *Llavis de marbre blanc*. *Frontissa* és un llibre inacabat, de vessant avantguardista.

Publicà la tesina de final de carrera de periodisme: *L'aventura de "Nova Palma"* (Palma, 1967), un estudi sobre el cantant Raimon (Gijón, 1983) i una incursió narrativa: *Un dia o l'altre acabaré de legionari* (Barcelona, 1988).

Actualment treballa en la biografia de Llorenç Villalonga.

C IUTAT PRESENTIDA

Sé que qualsevol dia, quan m'aixequi
i em vesteixi les robes per al fred
que tots els dematins m'aguaita,
trobaré que el carrer ha canviat
i les cases
ja no protegiran les vides íntimes.
Correré per l'asfalt de la ciutat
jo tot sol
entre estàtues de sal.
Correré i correré fins que em manquin les forces
i caigui a terra, extenuat
davant unes portes tancades.
Les campanes, retudes d'un monòton sonar,
cauran esmicolades com cristall
mentre rebotaran les baules damunt les pedres.
Ningú no em sentirà.
Estareu morts. ¡Tots morts!
I no sabreu de mi ni el crit d'avís
per un perill que porten les baules i les campanes.
¿Que podré fer tot sol enmig de pedres?

(De *Tota la ira dels justos*)

L'enfer c'est les Autres.

Jean Paul Sartre

Avui, aquí, l'infern sóc jo mateix,
marcida soledat pels carrers buits.
La nit que em cau damunt, la lluna plena,
la fosca d'aquest cel, la negror, l'ombra
dels homes sols, les dones regirades
i el bram urbà de nit cloent-se entorn

m'ho diuen netament; és l'arribada
al cim del meu dolor.

La soledat

jaurà devora mi i el seu silenci,
serà una raó més per sobreviure
tot aquest fàstic horrorós que som
el carrer i jo, la nit, la casa buida
i una mica de por.

En el silenci...

(De *Tota la ira dels justos*)

L

A CRISI D'UN HOME

A Josep Massot i Muntaner, tot acomplint una vella promesa.

Has entrat a la casa obscura i solitària
 embolcallada pels sorolls de la metròpoli
 i has penjat la sotana al guarda-roba,
 t'has desfet el coll fort, emmidonat,
 i assegut a una butaca t'interroga la vida.
 La música de Bach a vegades et descansa
 i t'ajuda a seguir el fil de la reflexió.
 Suara t'enfrontaves -també tu-
 a l'escamot uniformat de porra alçada
 i a la carrera tacaves de negre l'aire de vidre del paisatge urbà.
 Has arribat aquí des d'un poblet
 que veu el mar i les espigues rosses
 de blat madur. Portes sota la lloba
 la mort que crema, encesa per la història
 i saps que no en tens prou amb ser flama de Déu
 si al carrer veus la dignitat humana atropellada
 pel brut concubinat entre Poder i poder.
 Com un somni ho recordes, quasi et sembla mentida,
 l'aeroport amb pluja i el Cardenal Primat de les Espanyes,
 la seva porpra al vent, la seva testa blanca
 coronada pels anys i l'àvola saviesa,
 i les seves paraules saunyant energia:
 "Sacerdotes, habéis pecado gravemente,
 la desobediencia..." i moltes veus, a un temps
 sols una veu, li donaven resposta: "Rosa d'abril
 morena de la Serra..." (veus de protesta
 esgarrapaven l'aire, gravaven a les cases
 un capítol d'història, recordaven
 els anys marcits de caminar a les fosques,
 el temps de la paraula silenciada,
 la joventut perduda, l'assassinat de l'esperança)

“...de Montserrat estel, il.lumineu la catalana terra...”
Trenta anys d’home d’avui et semblen poca cosa
quan contemples la crisi i penses en demà
Saps que hauràs de tornar a sortir al carrer
vestit tan neutre com els teus germans,
tan auster com els pobres,
tan sever com els homes que porten del de viure.
I saps que els parlaràs de l’amor i el respecte
d’esquena a les esglésies tancades,
només obert a la fe i a la llum del teu segle,
a la recerca d’una vida digna
i d’una terra en pau i llibertat.
Lluny de la porpra encesa publicana,
on desentonen les sotanes espanyoles.

(D’Història personal, inèdit)

D

EL CAMP A LA CIUTAT I VICEVERSA

L'home tentinejant, amb trompa de dissabte,
demana foc al bar, s'asseu a una cadira,
conta la seva història i demana una dona.
De quan creixia encara, recorda el rostre bru,
solcat, de camperol, que tenia el seu pare,
una mare endolada i vuit germans
i les magranes d'un hortet vora la creu de terme.
Cansat de trepitjar les fulles del passeig
s'asseu al banc de pedra i mira passar les dones
a ritme de ballet, mostrant les cames nues.
La nit està estelada i caminant cap al mar,
Ciutat es fa habitable per a qui no demana
massa coses.

La trompa del dissabte és millor
que la dels altres dies. l'endemà hom pot dormir
feliç i a la pensió ningú no importuna,
pensa, l'home que ha ensopegat davant
un semàfor intermitent que els vespres no funciona.
Quan entra a un altre bar i molesta tothom,
el cambrer el treu a fora a potades pel darrere
perquè tocava el cul d'una sueca jove
i això no està bé, cony, s'han de tenir principis
i suportar estoics la soledat terrible
de viure amb les arrels a seixanta quilòmetres.
Devers la matinada, si li queden diners,
pujarà amb una dona i palpant els seus pits
pensarà en les magranes de l'hortet del seu poble
a seixanta quilòmetres, vora la creu de terme,
allà, a la seva terra de quan era un infant

(D'*Historia personal*)

C IUTAT INTERIOR

Enrera la ciutat, ara m'allunyo
fins al roser encès, devora el pou
on he amagat tant temps aquell plom fos
de les endevinalles. Amb mi vénen
la *iettatura* i la bolla negra
a l'avenc dibuixat del meu vell somni
a trenc de dia. ¡Vull ara mateix
el meu destí, de pressa! ¿Emparedat
he d'acceptar que aixequin aquests murs
al meu entorn? ¿No anava a part o banda?
¿O ha triat, la ciutat, anar amb mi
com una amant que es dóna per sempre?
Diu la certesa quelcom més pregon:
aquí he perdut la vida, destruint-la
amb covardies –arrapant-me– al mur,
Hèctor perdut enfront del crit d'Aquil·les.
Encara sóc qui sóc: un ciutadà
digne d'Alexandria, i no m'inclino
davant voaltres, demanant clemència.
Com un valent, la lluita o dir adéu
a un paisatge urbà mig usurpat.
A punt el tremp fa molt, l'ordre perfecte
al gest no em trairà i a la finestra
amb mà oberta, adéu, ja per sempre,
a Alexandria, adéu, a Itaca-sola
adéu, adéu, adéu a la ciutat
llunyana, d'ideals a mig bastir
entre runes de somnis. Oblidar
la ciutat que s'enfonsa, aquesta terra
que al capdavall i amb tot encare em guarda,
jo no sé fer-ho. Puc anar-me'n sol,

acarat al destí, vull dir, la vida
que jo he malmesa, hoste dels meus errors,
presoner de la nit i de la llum.
Abans el repte: una darrera mà
amb aquest joc de daus, fet dels teus ossos.
després, t'abellirà el gest serè
amb el qual puc dir adéu al que .sé perdre
¡Ruleta russa, que ja surt el sol!
Et toca tirar a tu. Hi va la vida.

(De *Carisma del desert*)

G RAFFITI

La luce si fa avara -amara l'anima.
Eugenio Montale.

El mur d'esponja grafiada et lliura
-desficiós suplici vell- la tarda
on l'arc de cel s'arbora, impetuós
i ment, cobert de volta lluminosa.
Un record groc de llimonada porta
el raig de sol perdut que et cus els ulls
i gela el cor davant tanta bellesa
-temps manllevat, combat contra les ombres.
Aquesta llum que un dia t'ha vist néixer
i ara t'eixorba tota la innocència,
és com el llit del riu que et sent viure
emperesit i a recer de l'angoixa.
Com un calfred (la teva vida, un somni
d'agost i olor de murta, alfabeguera
sobre els carrers que estimes), les finestres
tanquen en verd la por i el teu silenci.

(De Carisma del desert)

Primavera als carrers on no et pots perdre,
Passeges sol la teva soledat
Entre lliris i roses rovellades.
Saps que és una presó com un desert
-Vetllat a quatre portes, nit i dia-
La ciutat que va amb tu, adesiara,
I se t'esmuny sovint d'entre les mans
Talment l'aigua del temps que no es detura.
Al sol i a l'ombra, mires papallones
Esvalotades, amb el batre d'ales
I els seus colors rotunds, de penzellada
Nerviosa de llum i de contrast.
Potser a vegades vols donar color
A una terra en excés acolorida.

(D'Elegies)

Color per defugir el dramatisme
 De saber que s'aixequen les muralles
 Cada vegada més altes, més fortes.
 El clos tancat, segur de si mateix,
 No mostra esquerdes a la teva falca
 Ni racons combustibles per a l'esca
 D'aquest desig de foc que no s'imita.
 T'ha desgastat la vida i vas i vén,
 Despietat amb tu i amb la clemència,
 Perquè has pujat el preu del teu dolor.
 Si t'endureix la llum no vibra el somni
 D'una gran cavalcada o de frenètiques
 I desassossegades amargueses.
 On tot comença és on tot acaba.

(D'Elegies)

Perquè del clos hom no se'n surt cantant
 -Bé ho has après-, com una evasió
 De capital humà dins la butxaca.
 Hom no defuig els mals que té a l'abast
 per encercar-ne uns altres molt millors
 O, se més no, d'un color diferent.
 una illa -tu- fixada en la mar blava
 Dels teus remordiments no sionistes,
 Vols donar noms molt nous a velles culpes.
 Vénen amb tu el príncep de Salina,
 Aquell amic de Sciascia que es diu Cándido
 I fins i tot la *Lupa* desfermada.
 perquè ser una illa és debat de límits:
 Cercar altres illes on se t'emmirallen
 Els ulls cansats de mirar l'horitzó.

(D'Elegies)

Te'n sortiràs un dia, dins la caixa
 I amb els peus per davant. Abans, la pluja
 T'haurà cridat "covard" moltes vegades
 Amb veu sincera. Un punt més endins,
 El vent que t'interpreta, amb fibló autèntic,
 A cau d'orella et diu "traïdor". Plora
 No sols la teva sort, sinó la terra
 Que de bell nou et llança el repte clar
 De dir qui ets, com una mala cosa.

(D'Elegies)

T ESEU A CRETA

Els teus estramps desafien la mort
Al mateix atzucac on ella mostra
Els seus encants de meuca jubilada
-Suau les cuixes d'or, els cabells rossos,
L'esguard encès-, com una gran mentida.
Un carreró de pors la protegeixen.
Corrua de silencis, les estàtues
De sal no t'han donat les entresenyas
Ni aquell fil d'Ariadna en mans de Fedra.
Fas el camí guiat pel teu vell cor
Farcit de focs que penetren les ombres
I tens accés a una mar culta i clàssica
Que mai no ha pres partit en tals litigis.
Tots s'han donat als lacais de les rates
I als majordoms de la vella bagassa:
Han oblidat que ser en el terror
Només vol dir lluitar contra les ombres.
I ara avances, tot sol, cap al misteri.

(D'*Elegies*)

L

A BONA TERRA

Té gust salat, la teva bona terra,
Te gust de sang, de mar i de suor,
D'ensalivada fe, de flux malsà.
Mare dels bords, dels esgarrats, madona
Molt mal plantada, soscavat solar
Per subterranis rius d'ambicions
I Mesquineses sòrdides, oratges.
¿Pot ser la teva, aquesta terra bona?
Bé l'has tastada i en dius els sabors.
Qui la coneix millor te l'arrabassi
Dels cinc sentits, del cap, del moll dels ossos.

(D'Elegies)

La mòssa de metralla a la finestra verda
m'evoca, molts de dies, la defensa precària
bastida, porta endins -avall la mitjanada -
damunt el solar històric del meu ranci llinatge.
He reformat la casa talment fóra la vida
damunt els vells pedrenys d'aquestes parets mestres.
i he obert els finestrals que donen a una plaça.
Torre de melangia abocada al carrer,
estic sol i treball a la vora dels altres,
sempre com un perrill i un risc, com una pena
arrapada, com heura, als meus balcons, que m'entra
pels racons més subtils d'aquesta intimitat.
I m'empeny a la vida: al dolor i a la joia.

(D'Imatge de la por)

¿Terra eixorca o no terra? Tant se val la ferida
inexistent al si de la sang de les coses.
Fill d'aquest sòl, camines els desenganys, les penes,

empès per la galerna i el tro o el cop recòndit
que fa mal i no marca. Del foc i del lleó
has mamat la sofrença d'un tarannà salvatge
submergit a les fondes arrels dels mals antics
i has après la sevícia dels teus i el crit d'argila.
Ara plores el temps dels codonys.

Saba viva

corre enfoscada, negra, pels troncs entorcillats
i abatuts per l'oratge sempre en dansa frenètica
de gest brutal.

No cerques legitimar el teu somni
quan observes la fúria del vent als cims més alts.
Mereixies un temps i una terra concreta
i no en tens prou dient-ho ni nomenant el mal
de saber-te vençut amb tots, home entre els homes
a un país de mentida, macat de sivellada.
¿Com vindicar l'oblid d'aquesta violència?
Davalles als inferns besant-te amb la Senyora
per alliberar Eurídice dels cards i les ortigues
d'una llarga condemna. I sempre les estàtues
de sal giren enrera els ulls, cada vegada
que goses contemplar l'esglai o aquesta terra.

(D'*Imatge de la por*)

M'agradava fugir, perdre'm per les llambordes
de la ciutat calcada sota les meves passes
tremoloses a indrets d'atmosfera metàl·lica.
I davallar als refugis de la por, de la guerra
sempre a mig dir o silent, taca damunt la vida
entre els colors del sol al rostre i la mar blava.
Redescobreixo el món a través d'aquells ulls
farcits d'esveraments irrepetibles, ara,
quan el temps desgastat damunt la terra eixorca
clou l'hermetisme en pedra orba pels horitzons.
És el dolor de perdre l'ala de papallona
tan sols amb un contacte dels dits que fan usura
dels seus matisos, maten a la llum els bells tons
que agitava amb el vol de llibertat encesa.

(D'*Imatge de la por*)

Diré el meu món intern o una terra secreta
que he somiat dins quadres de Sunyer, amb viatges
als mars del Sud -Gauguin s'hi trobà la impotència.
O la possessió moral d'una deessa
fujetejada al peu del meu llit -la pell blava
per tal d'esdevenir dona de sang i terra.
Això i l'oblit de tot, l'anhel del llarg viatge
cap al no-res per mars d'adormidera, illes
encerclades d'escuma, plàtans, sorra daurada.
Memòria del cos i de la llum de l'aigua,
la mar en blau elèctric és el llumeneret
distant, sempre enyorat, de prop inabastable.
Com una voluntat d'assolir l'impossible
molt abans de l'ofec o la mort del desig.
Diré camins de llum per l'amargor de l'aigua.

(D'Imatge de la por)

¿Imatge de la por o imatge del meu temps?
Entre raó i follia dic el batec de sang
amb el murmurí lent d'una raó de viure
al meu clar-obscur d'ombres vellutades, flairoses
de llessamí, de sal i cor, de roses roges.
Acceptaré la mort com accepto la vida
al fons d'aquest silenci o gel del meu llenguatge
quan vindica l'oblit del mirall que s'esberla
i multiplica espais, imatges, la memòria.

(D'Imatges de la por)

Caminaré carrers, aquesta terra dolça,
sons de les veus, paraules al mercat de la fe,
capolada tendresa, rovell de sol malalt,
harmonies estranyes, olor de podridura.
Amarat amb el gust de la sang sols contemplo
l'ensorrament de tot, bastiments que s'enrunen,
carrers que el sol esberla i corrents subterranis
d'aigües negres, corruptes, clavegueram infecte.
Al parlament, les bruixes han de servir les rates
contra els meus murs, enfront d'aquella ciutat neta
que l'ideal del somni aixecà en el desig
d'un gran desbordament de la set d'aigües lliures.

(De Les quatre estacions)

Frontissa és un intrús a la ciutat dels llibres.

Seria bell el foc, la nit de sant Joan. Una gran flama feta d'incubables, fulles amb pols de segles, pergamins, manuscrits. Més rara, l'escriptura irrepetible i una carta d'amor amb pètals de rosa. Tot fum d'estampa, cendra, no-res impermutable, una llengua de foc. I dins les brases vives i calentes, vestigis, pèls humans o retalls d'ungles. L'empremta de la santa verge i màrtir despenjada d'una religió de paraules mudes. La seva sang de dona, i de sobte aquell crit, creua com un falcó amb ombra el meu paper blanc. És una dolça queixa socarrada -Llorenç de faig- o un vent-serp sota els pòrtics. "Torreu també l'esquerra". Quan de l'olor de carn cremada creix un batec que es vol trobar amb la Dama en foll afany, simètric o frenètic.

Mira la Serra destruïda; vol esbrinar si es cert que hi ha un temps de silenci.

(Del llibre inèdit *Frontissa*)

Frontissa escolta la veu de serp de na Legalitat.

Les portes. Ara les tancaré. Per sempre. Hi havia un arc triomfal ornat de flors. Murta i llorer pel cap. Belles heteres. Abans, però, havies d'esbatarar les portes. Sens clau ni forrellat. Eren empeses. Ara les tancaré per sempre. No et planyis, no, de tanta fe perduda. Ni fingeixis desmais al mirador, quan s'acosta la fosca. Cadenes i grillons lleugers estimaràs debades. Com abans duies al trau un gargall blanc i tu et pensaves que era una gardènia. O al coll una llandera de marca italiana. Estimaràs la nit i el llamp sobre les aigües. Estimaràs la nit. I el caminar ondulant de dona dins les ombres. Està ben fet de tu, si gosaves tocarla. Està ben fet de tu i està ben fet de mi., Ella ara fa el carrer, com sempre a llostrant d'alba. Es diu Justícia. Jo sóc la seva filla.

Ja l'ha identificada. És com na Llibertat i en Destí, amb els quals s'erra de comptes cada dia.

(Del llibre inèdit *Frontissa*)

Frontissa lluita per la bellesa com lluità per la vida

Color del temps. Color d'aquest temps d'ara. Color de la vergonya i el turment. A la vall dels teus morts, tots els colors de la dissort, tota la ràbia. I sobre els ocres durs, sota la bova lluminosa i freda, la mòmia de Lenin i la del general bum bum s'agafen de les

mans per ballar la sardana. ¿On són tots els ajusticiats per calça d'arena? Talment els teus vint anys, roses dins un femer. Davall terra malalta i corrompuda, els verinosos suc de les serpents fan rius que corren. ¿On són les llàgrimes dels morts? Els abegots percacen l'abella reina del meu blasó. Vindrà, vindrà, vindrà el dia de la revolta (en Biel de la Mel s'amaga sota el llit); vindrà, vindrà, vindrà i la rossa testa rodolarà. Els abegots tenen el nas trencat. Ploraran fel i sal i sang. Guardaran fusta al moll o es juramentaran al voltant d'un vell foc amb els mots furs de tots els trinxeraires. Al'ombra d'una figuera estalonada i en el camp de abjecció de Wounded Knee, un sioux ha enterrat el seu vell cor com Woody Allen mira els negres del Gernika. Desplaçaré el meu mon a l'endemà. Adés serà l'alba.

Xiulets de tramuntana han espargit les cendres d'una estàtua i és marbre de Carrara la columna de foc.

(Del llibre inèdit *Frontissa*)

E NCÍS DE SHANGAI

Homenatge a Josef von Sternberg.

Una ciutat, recança d'occident,
o un cigne blanc que es renta en un bassal
de sang i papallones o roselles.
ara ho saps cert: la terra és casa teva
i res humà no et pot esser estrany.
Si no la veus mai més, esborraràs
l'empremta del seu rostre en la memòria.

¿Era només una jogueta nova,
un tulipà una flor d'aigua estrangera,
potser una dona engabiada, amb pedres
a les plantes dels peus? Demanes joc
perquè voldries fer saltar la banca.
No decapitaràs nines de cera
si encara enyores fe i amor eterns.

La vida en joc al roig; i no va més
cap a la mar el desig, cap a la mort
la sang perversa, la vulgar alegria,
el preu tan baix del plaer, de la tristesa.
Shangai és la recança d'occident
i una bolla de vorí que assenyala
tota la por del blanc, la seva culpa.

Shangai és el desig, la por de perdre
la vida sense amor, l'ona perversa
del teu secret anhel, la melangia.
Shangai, un cigne blanc en el bassal

de sang i llot color de papallona,
ara et convida al foc de la rosella.

¡Tot al quaranta-vuit, senar impossible!

(Del llibre inèdit *Llavis de marbre blanc*)

B

RIGADOON

A Cyd Charisse.

Enmig de boira s'alça Brigadoon,
el poble de l'eterna primavera.
Un temps que no és el temps ja veus i, encesos,
la joventut durable, el goig, l'amor,
sense lliurar al Maligne cos ni ànima.
Contempla el pas dels segles, la memòria
dins la mes fosca, als ulls de Fiona Campbell.

Brigadoon o el secret de no trobar-lo
inscrit en mapes, rutes o viatges:
un lloc per no tornar mai més enrera.
Sota la llei del bé de tots regeixen.
homes i dones lliures, l'harmonia
de l'aire a un cel feliç, sense distàncies.
¿Qui gosaria trencar l'encanteri?

Voldries arribar-hi encara amb forces
per aportar una veu la més anònima,
en el concert de tots. Espera sempre
la retrobada al prat amb Fiona Campbell.
Sota llorers la portaràs a casa
per l'aire pur, d'un vol, on mai no arrelen
els desamors de tristesa i cugula.

La casa amb flors, la casa amb la clepsidra,
les hores blaves, sons i veus, la flama
de Fiona Campbell, la finestra oberta.
I tu, contra la mort, a Brigadoon,
amb els colors del sol i el verd a l'herba.
Obre de pinte en ample els teus sentits
a l'impossible amor i a l'harmonia.

(Del llibre inèdit Llavís de marbre blanc)

La lectura d'aquests poemes ha estat
realitzada per l'autor al Centre de
Cultura de Sa Nostra –Palma– el dia 27
de gener de 1992

Col·lecció poesia de paper
núm. 10

6 12 377
P.V.P.-PTS
92 400

Universitat de les
Illes Balears

Donat Jan 1992